

Asia: VN/30511/2023

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö vientivetoista työmarkkinamallia ja sovittelujärjestelmän kehittämistä koskevista hallitusohjelmakirjauksista

Lausunnonantajan lausunto

1. Näkemyksenne Suomen työmarkkinamallin kehittämisestä.

Monimuotoiset perheet -verkosto korostaa lausunnollaan, että palkkatasa-arvon kehittämisestä on huolehdittava uudessa työmarkkinamallissa. Verkoston huolena on sekä nais- ja miesvaltaisten alojen väliset palkkaerot että naisten ja miesten väliset palkkaerot samalla alalla.

Lasten saannilla, ja erityisesti ensimmäisen lapsen syntymällä, on havaittu olevan vaikutuksia naisten uraan (esim. Asplund 2023; Eläketurvakeskus 2020). Palkkojen epätasa-arvolla voi olla vaikutuksia myös syntyvyyteen, sillä taloudelliset syyt ovat yksi syy, miksi perheiden lapsitoive ei aina toteudu (esim. Väestöliiton Perhebarometri 2022).

Palkkojen tasa-arvohaasteet ja perheellistymisen vaikutukset korostuvat erityisesti osassa monimuotoisista perhetilanteista, joissa on työssäkäynnin haasteita (Moring & Kaunisto 2021), osa-aikatyötä, työllistymishaasteita tai perheen talous on pääosin yhden vanhemman vastuulla. Tällaisia perheitä ovat esimerkiksi yhden vanhemman perheet ja etävanhempien perheet tai kahden kulttuurin perheet, joissa Suomeen ulkomailta muuttaneella on usein työllistymishaasteita.

Työmarkkinamallin eduksi Monimuotoiset perheet -verkosto näkee, että esimerkiksi perheystävällisyyden kehittäminen työehtosopimuksissa voi olla helpompaa, jos malli ohjaa nykyistä enemmän yhteistyöhön ja luo joiltain osin yhdenmukaisuutta. Esimerkiksi perhevapaa uudistuksen tavoitteet monimuotoisten perheiden huomioimisesta epäonnistuivat, kun uudistuksen palkallisista perhevapaaosuuksista neuvoteltiin työehtosopimukseen, sillä joissain sopimuksissa monimuotoisten perheiden asema on jopa huonontunut. Näin on tapahtunut erityisesti adoptiovanhempien kohdalla.

Työehtosopimuksilla on myös mahdollisuus tukea syntyvyyttä esimerkiksi huolehtimalla hedelmöityshoitoihin liittyvien käyntien ja sairauslomien palkallisuudesta. Työehtosopimukset tukevat erilaisia lapsiperheellistymismahdollisuuksia ja viestivät niistä, jos oikeus palkalliseen sairaan lapsen hoitovapaaseen on esimerkiksi kaikilla kumppanuusvanhemmilla ja muilla apilaperheen vanhemmilla, uusperheiden bonusvanhemmilla (myös etävanhempien perheessä) ja lapsen sijaisvanhemmilla.

LÄHTEET:

Naisten palkkakehitys hidastuu selkeästi perheen perustamisiässä. Eläketurvakeskus 11.12.2020. Osoitteessa: <https://www.etk.fi/ajankohtaista/naisten-palkkakehitys-hidastuu-selkeasti-perheen-perustamisiassa/>

Moring, A. & Kaunisto, T. (2021): Miten työelämän perheystävällisyydessä huomioidaan perhetilanteiden monimuotoisuus? Työelämän tutkimus, Vol 19 Nro 4 (2021). Osoitteessa: <https://doi.org/10.37455/tt.112504>

Perhebarometri 2022: Kuka haluaa lapsia 2020-luvulla? Väestöliitto. Osoitteessa: <https://www.vaestoliitto.fi/verkkojulkaisut/kuka-haluaa-lapsia-2020-luvulla/>

Asplund, Rita (2023): Sukupuolten palkkaerot Suomessa. Yksityisen sektorin miesten ja naisten palkkojen ja palkkaerojen tarkastelu. Etlan raportti Sosiaali- ja terveysministeriölle. Osoitteessa: https://www.etla.fi/wp-content/uploads/sukupuolten_palkkaerot_suomessa.pdf

2. Näkemyksenne hallitusohjelmakirjauksesta, jonka mukaan: "Laissa työriitojen sovittelusta säädetään, että palkantarkastusten yleistä linjaa ei voida ylittää valtakunnansovittelijan toimistosta tai sovittelulautakunnan toimesta annettavalla sovintoehdotuksella".

-

2 a). Millä tavoin vientivetoisessa mallissa voitaisiin kohdentaa palkankorotuksia sellaisille aloille tai sellaisiin tehtäviin, joissa on palkkauksen kehittämistarpeita?

-

3. Millaisessa menettelyssä työmarkkinaosapuolten yhteistä hyväksyntää nauttiva työmarkkinamalli olisi mahdollista valmistella?

-

4. Onko työriitojen sovittelusta annettuun lakiin perustuvaa vapaaehtoista sovittelua tarpeellista kehittää? Voidaanko lakisääteisen sovittelujärjestelmän rinnalla kehittää liittojen keskinäistä

sovittelujärjestelmää esimerkiksi työehtosopimusten rajariitojen ratkaisemiseksi (keskusjärjestöjen välinen/sisäinen konsiliaatio, vrt. vastaava menettely Ruotsissa)?

-

5. Näkemyksenne työriitojen sovitteluinstituutioon kuuluvien toimijoiden (valtakunnansovittelija, sivutoimiset sovittelijat, sovittelulautakunta) merkityksestä ja roolista neuvotteluratkaisuun pääsemisessä ja työrauhan ylläpitämisessä. Kuinka lakisääteinen vientimalli vaikuttaisi sovitteluinstituution rooliin työmarkkinoiden toimivuuden edistämisessä ja työriitojen sovittelussa?

-

6. Tulisiko sovittelun tueksi ja työmarkkinajärjestöjen yhteisen tilannekuvan muodostamiseksi edistää toimenpiteitä, joilla tuotetaan objektiivista tietoa työmarkkinoista, makrotaloudellisesta kehityksestä ja toimialakohtaisista olosuhteista? Jos kyllä, mitä nämä toimenpiteet voisivat olla?

Mallin vaikutuksista palkkakehitykseen on tuotettava tietoa, jossa huomioidaan sukupuolten lisäksi perhetilanteen vaikutus ja työnteon kannustavuus vanhemmille. Perhetilanteissa on huomioitava perheiden monimuotoisuus, kuten yhden vanhemman perheet, uusperheet, etävanhempien perheet ja kahden kulttuurin perheet.

Seurannassa on tehtävä myös lapsivaikutusten arviointia. Vanhempien huoli toimeentulosta heijastuu lapsiin, ja vaikutukset voivat näkyä jo aikuistuneen lapsiperheköyhyyttä kokeneen hyvinvoinnissa pitkään. Köyhyyttä kohtaavat lapset voivat tutkimusten mukaan esimerkiksi altistua masennukselle, stressille ja kiusaamiselle tai köyhyys voi näkyä ravinnossa.

7. Muut mahdolliset kommentit.

-

Kaunisto Tiina-Emilia
Monimuotoiset perheet -verkosto / Sateenkaariperheet ry